

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра цивільно-правових дисциплін
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра цивільно-правових дисциплін

**ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ
НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА**

31 березня 2023 р.

**ОДЕСА
2023**

УДК 347.1 (477)(4/9)
ББК 67.404+67.99
В 80

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 11 від 17.04.2023 року)*

Упорядник:

Церковна О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

Редактори:

Маковій Віктор Петрович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ;

Зайцев Олексій Леонідович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ.

В80 **Вплив** інтеграційних тенденцій на розвиток національного права : матеріали міжнародної науково - практичної конференції м. Одеса, 31 березня 2023 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. Одеса, ОДУВС, 2023. 309 с.

Збірник містить матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права» (Одеса, 31 березня 2023 р.). У роботі конференції взяли участь науковці, науково-педагогічні працівники, ад'юнкти, аспіранти та магістранти з 15 українських навчальних та наукових закладів юридичного профілю, а також Академії поліції Азербайджанської Республіки), Бакінського державного університету (Республіка Азербайджан), Карагандинський університет ім. Академіка Є.А. Букетова (Казахстан), Вармінсько-Мазурський університет (Польща), Університет Верони (Італія), адвокатського бюро Arfhan&Arfhan (Туреччина).

Збірник може бути використаний перемінним складом юридичних закладів освіти, науковцями, практичними працівниками, які цікавляться проблемами впливу інтеграційних тенденцій на розвиток національного права.

Матеріали опубліковані в авторській редакції

сті чи ні, має визначатися самостійною підставою для можливості реалізації права на відповідь.

Підсумовуючи вищенаведене, хотілось би наголосити, що прийняття Закону України «Про медіа» в цілому є позитивним кроком на шляху удосконалення законодавства із захисту права на повагу до честі та гідності, права на недоторканність ділової репутації, порушених у медіа. Втім, додаткового дослідження та нормативного втілення потребує питання можливості розширення підстав для реалізації права на відповідь.

Список літератури:

1. Можаровська К.В. Право на відповідь як спосіб захисту честі, гідності та ділової репутації публічних осіб. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Т. 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 282-287.
2. Словник UA: портал української мови та культури. URL: <https://u.to/QauLHA>.
3. Словник української мови : в 11 т. [Т.5] / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова Думка. 1974. 840 с.
4. Професійні журналістські стандарти: інформаційна довідка. Інститут масової інформації: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/gZZgzp>.

Маковій В.П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ТЕМПОРАЛЬНІ МЕЖІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конфлікт геополітичного характеру має вплив на суспільні процеси у низці країн, що прямо або опосередковано до нього долучені, особливо у випадку його найвищого прояву у вигляді збройної агресії однієї країни (групи країн) по відношенню до іншої (групи країн). Такий вплив відображається на всіх сферах розвитку соціуму, що має реагувати на відповідні екзистенціальні виклики, у тому числі в рамках правового поля, що першим дає сходи подібної асоціальної поведінки. Механізм правового регулювання всіх правовідносин, винятком з яких не є і цивільно-правові, формується на засадах адаптації змісту таких соціальних взаємин вимогам винятковості, якими є обставини введення воєнного стану. У структурі цього механізму важливе місце надається правому часу, як соціально-правовій та фізичній категорії.

У цивільному праві наявне коло наукових обґрунтувань правової природи темпоральних величин через розгляд їх в якості: підстави виникнення, при-

пинення, відповідної трансформації цивільних правовідносин; складової змісту цивільних правовідносин у площині його реалізації; критерію правомірності поведінки учасників цивільних правовідносин. Такі міркування створюють передумови до дослідження правового часу у контексті динаміки здійснення суб'єктивного цивільного права та виконання суб'єктивного цивільного обов'язку від моменту його виникнення до припинення, що цілком узгоджується з фізичною сутністю такої категорії.

Згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (надалі - Закон) правовий режим воєнного стану охоплюється визначальними дефініціями: наділення відповідних органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування повноваженнями, необхідними для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності; тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

З огляду на предмет дослідження виникає потреба розгляду обмеження прав і свобод учасників цивільних правовідносин через їх темпоральну складову.

Загалом, сутність обмеження суб'єктивного цивільного права у науці досить прискіпливо досліджена. Нормативна частина на цивільного законодавства (ст. 13 ЦК України) надає визначення меж здійснення цивільного права, які визначені договором або актами цивільного законодавства. У наявних на сьогодні дослідженнях обмеження цивільного права визначено як елемент механізму правового регулювання, що спрямований на охорону прав суспільства, інших уповноважених осіб, здатний за допомогою специфічних законодавчих заборон, обов'язків чи дозволів впливати на звуження змісту суб'єктивного цивільного права та ускладнення його здійснення [1, с. 130]. У власній інтерпретації обмеження цивільного права у порівнянні з обтяженням полягає у звуженні меж здійснення відповідного суб'єктивного права уповноваженої особи, яке не пов'язано з виникненням будь-яких додаткових прав у інших осіб, визначене нормативним приписом, договором або рішенням суду. При цьому, якщо в якості таких меж розглядати часові величини, які безпосередньо обмежують здійснення цивільних прав, а відповідно і кореспондуючих їм цивільних обов'язків, то маємо розуміння сутності правового часу саме у наведеному контексті [2, с. 151].

Водночас, природа вказаних обмежень цивільних прав, які викладені у дефініції поняття воєнного стану носить виключний характер, що пов'язано з спеціальною та винятковою процедурою встановлення таких обмежень. Дійсно, у відповідності до положень Конституції України права та свободи людини можуть бути обмежені за загальним правилом лише рішенням суду на підставі відповідного припису законодавства. І лише у винятковому випадку, яким є обставина запровадження правового режиму воєнного стану, допускається обмеження прав та свобод людини у інший спосіб, зокрема шляхом

унормування меж указом Президента України, як того вимагає ст. 6 Закону. Тобто, якщо мова йде про обмеження цивільних прав поза межами суб'єктивних правомочностей, визначених у рамках наведеного нормативно-правового акту Президента України, то вирішення цього питання треба шукати в площині внесення змін до відповідного закону.

Разом з тим, наявність екстраординарних обставин, які створюють перешкоди у здійсненні цивільних прав та виконанні цивільних обов'язків на прикладі умов воєнного стану, стає перепоною у належній реалізації змісту цивільних правовідносин, що аж ніяким чином не сприяє загальному суспільному порядку та нівелює цінності правової держави. Саме тому зазначені події сприяли внесенню змін до цивільного законодавства, у тому числі й щодо темпоральних величин. З наведеної позиції не випадковими стали зміни до ЦК України, які були прийняті ще навесні 2022 року, щодо темпоральних меж здійснення права: на пред'явлення вимоги до суду про захист цивільного права або інтересу (позовна давність), притому як загальної, так і спеціальної; на реалізацію права переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності; у змісті відносин поруки; на оскарження дій виконавця заповіту.

Наведені зміни носять дещо несистемний, винятковий та епізодичний характер, що пов'язано з екстраординарністю самої події воєнного стану. Однак, наявність у змісті цивільного законодавства на прикладі ЦК України положень про воєнний стан (ст.ст. 46, 263, 312, 353), як надзвичайний юридичний факт, й до введення воєнного стану у зв'язку з агресією проти нашої держави, свідчить про певну хибність щодо відсутності системного підходу до законодавчої ініціативи з трансформації цивільно-правових норм черезнесення змін саме до Прикінцевих та перехідних положень Кодексу.

Тому, вочевидь, доречно було б запропонувати дещо інший варіант змін до ЦК України в частині загальних положень про темпоральні обмеження змісту цивільних правовідносин у зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану, а саме. Статтю 254 доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. На період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану, зупиняється перебіг строків:

- 1) невикористання сервітуту як підстави його припинення (стаття 406 цього Кодексу);
- 2) невикористання права користування чужою земельною ділянкою для забудови як підстави його припинення (стаття 416 цього Кодексу);
- 3) виконання рішення довірчого власника про дострокове виконання основного зобов'язання (стаття 597^б цього Кодексу);
- 4) договору (стаття 631 цього Кодексу);
- 5) попередження сторони договору найму про відмову від договору, укладеного на невизначений строк (стаття 763 цього Кодексу);
- 6) оренди житла з викупом (стаття 810¹ цього Кодексу);
- 7) ухилення замовника від прийняття виконаної підрядником роботи (стаття 853 цього Кодексу);

8) щодо вимоги про безоплатне усунення недоліків роботи, виконаної за договором побутового підяду, які можуть становити небезпеку для життя або здоров'я замовника та інших осіб (стаття 872 цього Кодексу);

9) нез'явлення замовника за одержанням виконаної роботи (стаття 874 цього Кодексу);

10) розпорядження комітентом своїм майном у випадку відмови комісіонера від договору комісії (стаття 1026 цього Кодексу);

11) щодо пред'явлення вимог банку про розірвання договору банківського рахунка (стаття 1072 цього Кодексу);

12) реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності спадкоємця для переходу до нього прав та обов'язків праволодільця за договором комерційної концесії (стаття 1127 цього Кодексу)».

Відповідним чином необхідно було б запропонувати також і зміни до статті 263 ЦК України в частині доповнення окремими підставами щодо зупинення перебігу строку позовної давності для осіб, які є позивачами або відповідачами із числа суб'єктів, що проходять службу у невійськових формуваннях та здійснюють відсіч та стримування збройної агресії РФ або інших держав проти України у період дії воєнного стану, а також щодо зупинення перебігу строку позовної давності у разі введення на території України або в окремих її місцевостях правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

Наведені пропозиції є більш обґрунтованими та доцільними у порівнянні з м'яко кажучи не досить раціональною нормотворчою діяльністю КМ України на прикладі постанови від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», де спотворюється зміст додаткового строку на прийняття спадщини й використовується термін «подовження» цього строку.

Однозначна позиція з цього питання Верховного суду України (п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 року № 7 “Про судову практику у справах про спадкування”) та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 року № 24-753/0/4-13 “Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування”), згідно якої справа за позовом про надання додаткового строку для прийняття спадщини відкривається за умови: 1) відсутності згоди спадкоємців, які прийняли спадщину (ч. 2 ст. 1272 ЦК), 2) пропуску шестимісячного строку подання заяви про прийняття спадщини при відсутності інших спадкоємців, що прийняли спадщину й могли б дати письмову згоду на подання заяви нотаріусу про прийняття спадщини. Останній варіант є розширеним тлумаченням положень ч. 2 ст. 1272 ЦК [3].

Безумовно, розгляд питання темпоральних меж здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків під час воєнного стану потребує подальшого дослідження як в рамках розглянутих цивільно-правових відносин,

так і тих, що не були предметом даного дослідження, що пояснює перспективність подальших наукових розвідок у даній сфері.

Список літератури:

1. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (цивільно-правовий аспект): дис. д-р юрид. наук: спец. 12.00.03. Київ. 2009. 463 с.
2. Маковій В.П. Темпоральні величини у парадигмі модернізації цивільного законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 3 (112). С. 148-153.
3. Маковій В.П. Строки прийняття спадщини в цивільному праві. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 1. С. 72-75.

Максименко Н.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені В.Винниченка*

Борисенко М.В.

*здобувач вищої освіти Центральноукраїнського
державного університету імені В.Винниченка*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

В сучасному світі туризм є однією із найбільш швидко зростаючих галузей господарства. Наша держава має багату культурну та природну спадщину, що приваблює туристів з усього світу. Це, у свою чергу, впливає на зростання значення туристичної діяльності в економіці України та підвищення її ролі в загальному й соціально-економічному розвитку. Крім того, туристична галузь є важливою складовою економіки країни, яка забезпечує не тільки економічний розвиток, але й збереження культурних та природних цінностей. Проте, важливо розуміти, що зростання цього виду діяльності призводить і до збільшення кількості правових питань, які виникають у зв'язку з її розвитком. Одним із таких питань є ліцензування туристичної діяльності в Україні.

На сьогоднішні проблематичним питанням у сфері ліцензування туристичної діяльності в Україні присвячена низка наукових робіт, серед яких праці: Н.В. Антонюк, Ю.В. Безрученков, Е.Е. Бекірова, Н.А. Власенко, С.С. Галасюк, Н.М. Ганич, В.Ф. Кифяк, М.П. Мальська, М.В. Семенова та багато інших.

Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 ст. 6 закріплює, що держава проголошує туризм одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності, а реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом ліцензування в галузі туризм-

Кострицький І.Л. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ВНУТРІШНІМ ВОДНИМ ТРАНСПОРТОМ ЯК ВИД ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ	172
Крайник Г.С. РЕФОРМА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК ВИМОГА ДО УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЧЛЕНСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ..	177
Кузніченко О.В., Пальченко А.А. ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ МОРСЬКОГО ПРАВА КРАЇН ЄС НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО МОРСЬКОГО ПРАВА	180
Кучерявенко В.С. ДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПОВАГУ ДО ГІДНОСТІ ТА ЧЕСТІ, ПРАВА НА НЕДОТОРКАННІСТЬ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ, ПОРУШЕНИХ У МЕДІА	183
Маковій В.П. ТЕМПОРАЛЬНІ МЕЖИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	187
Максименко Н.В., Борисенко М.В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	191
Мартинюк Т.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ СПАДКОВОГО МАЙНА, У СКЛАДІ ЯКОГО Є КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ	195
Мелех Б.В., Паньків М. НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	198
Мелех Л.В., Петрів С.В. ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ	201
Мирза С.С. СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ ПІД ВПЛИВОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	204
Мироненко В.П. ПОСМЕРТНА РЕПРОДУКЦІЯ ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МАТЕРИНСТВО, БАТЬКІВСТВО	208
Михайліченко Т. О. ПРАВО НА ОСВІТУ В РЕАЛІЯХ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	211
Музика М.П. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СПАДКОВИХ ПРАВ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ.....	213
Панькова Л.О., Калініченко К.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ І БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	216